

Redaktørens forord

Femten år er jo ingen alder for et livskraftigt tidsskrift, men hvad betyder det egentligt, når vi bliver stillet over for et udsagn som: "Alderen er ved at indhente mig" eller når en informant giver udtryk for, at: "Der er jo ikke ret mange af os, der ret gerne vil gå i forfald, vel?". Det er sådanne udsagn, *Mette Krogh Christensen* lægger til grund for en analyse af aldring og kropslighed i artiklen: "Når alderen indhenter én". Mette Krogh Christensen diskuterer indledningsvis alder som analytisk kategori, hvor hun betoner, at alderen, eller rettere oplevelsen og fortolkningen af alder, er en samfunds- og kulturalanalytisk kategori. Tidligere tiders forholdsvis faste alderskategorier er eroderet, hvor det er et af vor tids idealer, at stort set alt er muligt uanset alder. Samtidig ser vi en øget individualisering af alder, hvor aldrene blander sig med hinanden. Nogle bliver forældre i 40 års alderen, hvor andre allerede er bedsteforældre. Nogle dyrker idræt i ungdomsårene, hvor andre først begynder i pensjonsalderen. Dette samtidig med, at aldersbevidstheden både er kropsliggjort (en subjektiv aldersoplevelse) og sprogliggjort (hvordan tales der om alder). Det er sådanne betragtninger, der er grund-

laget for Mette Krogh Christensens semiotiske analyse – hvor en semiotisk analyse netop i sit udgangspunkt erkender sprogets kropslige forankring – af alderen og aldringens betydning i relation til professionsopfattelse og faglig identitet blandt idrætslærere.

Mette Krogh Christensen når i sin analyse – i en udfordrende dialog med Pierre Bourdieu – frem til, at når det fysiske forfald opleves som en trussel af idrætslærerne, er det netop fordi kroppen er blevet en væsentlig aldersmarkør i vort samfund. Dette dog kvalificeret således, at det for idrætslærerne snarere er en utilpashed med aldringens *symboliske* betydning end den konkrete fysiske nedslidning, der afspejles i deres fortællinger om kropslighed og aldring i deres profession.

Bjarne Andersson sætter sig med sin artikel "Sociologiens brug af begreberne 'holdning og værdi'" som mål at opspore holdningsbegrebets teoretiske rødder og griber her tilbage til Wilhelm Wundt, der omkring 1875 grundlagde det første institut for eksperimentel psykologi i Leipzig. Wundt opponerede mod den gængse opfattelse af menneskelig tænkning og bevidsthed som noget på forhånd givet.

Han opfattede i stedet repræsentationer, holdninger og følelser som flukturerende tilstande tilvejebragt af bevidsthedens strukturerende aktivitet. Menneskeliggjorte erfaringer skulle undersøges i relation til et subjekt som bærer af disse erfaringer – omend Wundt her især interesserede sig for opmærksomhedsprocesser i forbindelse med fysiske stimuli.

Leipzig-instituttets eksperimentelle program dannede hurtigt skole, og nogle af Wundts elever: Oswald Külpe, James Cattell og Charles Spearman inddrog også sproglige stimuli i forbindelse med studier af menneskets mentale aktiviteter, hvorved vejen var banet for de moderne holdningsundersøgelser. I 1920'erne og 1930'ernes USA ser vi herefter en stærk stigende interesse for at undersøge, måle og teoretisere over "attitudes", hvorved også sociologien får styrket sin eksistensberettigelse ved at kunne tilbyde undersøgelser af holdninger til dette og hint.

Bjarne Andersson giver sig herefter i kast med en nærmere undersøgelse af, hvad der gemmer sig bag det komplekse begreb "holdning" og hvilke problemer, det rejser at forsøge sig med "målinger" heraf. Den altid nærværende problematik i en sådan sammenhæng er, hvad der egentligt måles, når vi beder vore respondenter svare på en række spørgsmål – eksempelvis om, hvem de ikke ville bryde sig om at have som naboer (venstreorienterede, muslimer, kriminelle, homoseksuelle etc.) – om det så på denne baggrund er muligt at udvikle et gyldigt racisme-index, eller er der nærmere tale om et mål for social viden, graden af projektion af egne kvaliteter eller noget helt fjerde. Et ikke mindre påtrængende problem er spørgsmålet om forholdet mellem udtrykte holdninger og konkrete handledispositioner. Handler vi faktisk i den konkrete situation, som det måtte forventes i forlængelse af en udtrykt holdning – hvad der formodenligt ofte

ikke er tilfældet. Når vi giver os i kast med holdningsundersøgelser, er der næppe andet at gøre end at tænke os godt om og lade den sociologiske fantasi komme til orde.

Den tredje artikel i dette nummer af *Dansk Sociologi*, beskæftiger sig også med holdninger. Peter Lüchau stiller i sin artikel "Kristendom og tolerance i Danmark" spørgsmålet, om der en sammenhæng mellem dette at være kristen og have indvandrerkritiske holdninger. Den politiske debat i Danmark de sidste 20 år signalerer for en umiddelbar betragtning et modsætningsforhold mellem på den ene side danskhed og kristendom og på den anden side flygtninge og indvandrere og deres kulturelle og religiøse baggrund (islam). Med afsæt i en sådan betragtning måtte man forvente, at jo mere kristen – jo mere indvandrerkritisk. Det er denne sammenhæng Lüchau sætter sig for at afprøve, hvor han gør brug af datamateriale fra Den Europæiske Værdiundersøgelse. På baggrund af de her stillede spørgsmål operationaliseres dette at være kristen på en trosdimension og adfærdsdimension – og dette at være tolerant over for indvandrere på et personligt og nationalt plan. På basis af en multivariat analyse når Lüchau frem til det interessante resultat, at dette at være kristen *ikke* er styrende for graden af tolerance over for indvandrere på det nationale plan. Den umiddelbart forventelige sammenhæng mellem dette at være kristen og i besiddelse af indvandrerkritiske holdninger er en illusion – eller med Lüchaus egen afsluttende formulering:

Vi står tilbage med det paradoks, at den kobling mellem nationalstaten Danmark og kristendommen (i skikkelse af folkekirken), som nogle politikere bruger til at legitimere og formulere deres indvandrerkritiske holdninger, sam-

tidig er den kobling, som fjerner enhver forbindelse mellem individuel kristendom og indvandrer-kritiske holdninger blandt danskerne som helhed.

I den sidste artikel "Demokratisering af fattigdommen?" sætter *Carsten Kronborg Bak* fokus på Ulrich Becks tese om, at nutidig fattigdom er blevet individualiseret og demokratiseret. Klassiske fattigdomsstudier var optaget af specifikke grupper af fattige, hvor fattigdom blev betragtet som en social betingelse eller tilstand af længere varighed. Beck udfordrer disse studier med synspunktet om, at moderne fattigdom berører flere mennesker i samfundet i en periode af deres liv, uden at Beck dog selv gør sine betragtninger til genstand for en empirisk efterprøvning. Kronborg Bak sætter sig for at efterspore, om Becks fattigdomstese har noget på sig, hvad der fordrer et dynamisk perspektiv eller en livsforløbstilgang. En række udenlandske studier af dette tilsnit sættes til diskussion, og Kronborg Bak analyserer dernæst på basis af danske registerdata for perioden 1991-99 risikoen for at opleve fattigdom i det voksne livsforløb. Resultaterne er samlet set med til at vise, at fattigdomsbyrden i Danmark spredes i befolkningen, hvorfor der er god grund til at tale om en "demokratisk" spredning af risici, når det gælder den mere kortvarige oplevelse af fattigdom.

Omvendt når Kronborg Bak også frem til, at der stadigvæk er tale om sociale skel i den danske befolkning, og at der er en klar overensstemmelse mellem dette at være relativt fattig, lide forskellige typer afsavn og at være socialt ekskluderet, hvad angår forskellige af samfundslivets områder. Dette gælder ikke mindst de enlige mødre, som Kronborg Bak derfor vier en særlig opmærksomhed. På basis af et kvalitativt interviewmateriale

påvises det, dels at enlige mødre med så nogenlunde samme indkomst kan have temmeligt forskellige rådighedsbeløb at disponere over, dels at situationer med en beskedent økonomi kan håndteres meget forskelligt. Afslutningsvis plæderer Kronborg Bak for, at en dybere forståelse af moderne fattigdom fordrer brug af en forskellighed af metoder og en anerkendelse af, at fattigdom har både objektive og subjektive dimensioner.

Skulle vinteren blive for kold, kan man måske lune sig ved dette nummers *Essay af Bülent Diken & Carsten Bagge Laustsen*. De vender i deres bidrag "Sol, sommer, strand... og biopolitik" blikket mod Ibiza og Faliraki, hvor ærindet er at afdække, hvad der gemmer sig bag den særegne form for turisme, der udspiller sig på disse "Middelhavets Gommoraer". De konstaterer indledningsvis, at det nøgne liv, som ustandseligt produceres på Ibiza og i Faliraki, er livet som *Homo Sacer* – som bandit eller varulv, et menneske forvandlet til dyr og et dyr forvandlet til menneske. Turistens liv udspiller sig her på, hvad Augé kalder "ikke-steder" eller i en "lejr", der tilbyder en form for katharsis, en opfyldelse af erotiske lyster og fantasier. Ifølge Diken & Bagge Laustsen opfanger Batailles "festival" ligeledes noget essentielt ved ferielejren – en mulighed for at afklæde sig sine roller og udviske alle kendetegn. Samtidig er orgiet af sol, strand og sex en oplevelse, der både må forstås som et oprør imod og en bekræftelse af dagliglivets normer. Det, der er på spil i lejren, er flugten fra en bestemt "livsform", samtidig med at det ved en nærmere betragtning må konstateres, at:

Turistens "frihed" åbner for indskrivelsen af endnu et område af livet i magtens biopolitik. Turistens "frihed" konsoliderer den magt, man forsøger at frigøre sig

fra. Når noget liv bliver magtens genstand og frigørelsens subjekt, samtidig med at forskellen mellem byen (*polis*) og noget liv (*zoē*) forsvinder, bliver overtrædelsen forstået som frigørelsen af *zoē* fra *polis*...meningsløs“

– Mon ikke man alligevel skulle vælge at blive hjemme og udstå en kold vinter.

Herefter resterer kun at benytte lejligheden til at ønske vore læsere en glædelig jul og et godt nytår. Vi siger samtidig vore læsere tak for, at de fastholdt abonnementet (og forhåbentligt gentegner dette først i det nye år!). Vi siger ligeledes vore mange bidragydere tak for, at de i årets løb har betænkt tidsskriftet med artikler, essays, reviewessays, kommentarer, kronikker og anmeldelser. Vi håber, at vi i det nye år kan se frem til den samme bevågenhed og interesse for at publicere i *Dansk Sociologi*. Vi mener i al beskedenhed, at *Dansk Sociologi* er et tidsskrift i fuld vigør og dermed et godt sted at publicere, og at det grundet sine fagligt lodige bidrag nyder udbredt anerkendelse. Den faglige lodighed må i stort omfang

tilskrives vore referees, som også siges tak for deres grundige, kompetente og konstruktive bedømmelser af udkast til artikler. Vi får meget sjældent afslag på en henvendelse til en mulig referee, og vore forfattere tilkendegiver enslydende, at vore referees kyndige behandling af fremsendte manuskripter fører til bedre artikler. De referees, der i årets løb har ydet os faglig bistand, er anført bagerst i dette nummer. Endeligt skal det blot noteres, at vi sædvanen tro lader en kunstner komme til syne i tidsskriftet – denne gang maleren Christian Schmidt-Rasmussen.

Det er desværre ikke muligt at gengive kunstnerens farvemættede malerier på en måde, der yder disse fuld retfærdighed. Christian Schmidt-Rasmussen har derfor valgt at illustrere dette nummer af *Dansk Sociologi* med udsnit af en kommenteret fotoserie fra Sydhavnen tidligere udstillet på Randers Kunstmuseum. Hele projektet og et udvalg af Christian Schmidt-Rasmussens billeder kan ses på den af ham i kunstnerpræsentationen anførte net-adresse.

Allan Madsen